

UiT

**NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET**

Foreldrestiler og foreldreferdigheter Grunnlaget for foreldreveiledning

---

Professor, Dr. Willy-Tore Mørch
Det helsevitenskapelige fakultet

Våre nye barn. Asker 17 januar 2018

Hardheten overfor barn

“Historien om barndommen er et mareritt vi først nå har begynt å våkne opp fra. Jo lengre tilbake i historien vi går, desto dårligere har omsorgen for barn vært, og desto oftere er barn blitt drept, forlatt, slått, terrorisert og misbrukt seksuelt” (Barndommens historie: Loyd deMause, 1974)

Foreldrestiler

Før Reformasjonen:

Hardheten overfor barn

Mangler en forestilling om barndommen som en særegen periode (Den muntre likegyldighet). De voksne var rollemodeller. Barnedødelighet på 50% før 4 år

Etter Reformasjonen:

Familie og ekteskap opphøyet som den eneste riktige livsførsel (Martin Luther)

Dette fikk betydning for barneoppdragelsen:

Den muntre likegyldigheten forsvant

Barnet fikk en egenverdi i kraft av en mulig framtid

Barnets indre måtte formes til moral (gudfryktighet)

Den ytre kontrollen ble mindre brutal, men ris ble beholdt som en nødvendighet

Avstraffelsen skulle lære barnet alternativer, ikke bare stanse gal atferd

“Barnet ble sett på som usiviliserte individer som skulle oppdras. Barna måtte derfor påtvinges selvbeherskelse og disiplin”

De første «faglige» analyser av barns atferd

- John Locke (1732-1804)
- Gråt er et tegn på svakhet og hjelpeløshet. (Skriker får å be om hjelp, skriker når det er sulten, skriker når det er tørst, fryser osv)
- Gråt er også et middel til å herske over omgivelsene (...nesten så snart det er født skriker de for å få sin vilje)

Det lydige barnet

Rousseau (1712-1778)

- Barnet må ikke få kontrollen over de voksne (Et barn som gir ordre til en voksen er naturstridig)
- Men barnet skal ikke adlyde voksnes vilkårlige ordrer. Barnet skal lære at det finnes bare en «herre» og det er naturen selv. Når den voksne representerer naturen skal barnet adlyde

Handling og straff

Det må være sammenheng mellom handling og straff.

Hvis barnet knuser er rute må vinduet stå åpent dag og natt uten hensyn til at barnet blir forkjølet.

«Hvis barnet mot formodning knuser ei rute igjen må hardere midler til: Si da rolig uten å miste sinnet: Vinduene er mine. Jeg har satt dem inn og jeg akter å beskytte dem. Lukk barnet deretter inn på et mørkt rom. Ved da dette vanlige tiltak begynner han å skrike og lage bråk. men ingen hører ham. Snart blir han trett og skifter tone. Han begynner å jamre seg og snøfte» (Rousseau 1712-1778)

Biskop Ole Hillesby

- Hillesbys berømte radiotale i 1954

Paideia (gresk: dannelse, utdannelse)

Ble oversatt av Hillesby til «tukt»

«foreldrene må «...aldri, aldri glemme at det skal føre til det samme resultat for barnet, nemlig at dets egenvilje bøyes»

Forbud mot å slå barn

Sent men godt:

1936: Forbud mot å slå barn i skolen

1987: Foreldres rett til fysisk avstraffelse av barn hjemme ble opphevet (Barneloven §30)

2005:Høyesterett tolket Straffelovens § 219 dit hen at et klaps må være lovlig i oppdragelsen. (klapsdommen)

Anders Bratholm og Magne Raundalen påpekte at vi allerede har Christian den V lov der det står: «Hvis foreldre sønderslår deres legeme og ødelegger deres helbred skal de straffes som om det var en fremmed som gjorde det.» Vi har en lov allerede mot alvorlig fysisk avstraffelse

Riksadvokaten sådde tvil i Aftenposten 14 mars 2009 der han var skeptisk til «klapsdommens» død og sa at hvis et barn velter melkeglasset for tredje gang må det være lov å gi et klaps, selv om handlingen «...(klaps) ikke hadde vært akseptabelt overfor en kollega under lunsj»

Foreldrestiler i dag

To dimensjoner:

støtte (varme, aksept, hengivenhet, responsibilitet)

kontroll (straff, strenghet, krav til lydighet)

Basert på disse dimensjonene, fire hovedstiler:

autoritativ (mye støtte, Mye kontroll)

ettergivende (mye støtte, lite kontroll)

autoritær (lite støtte, mye kontroll)

likegyldig (lite støtte, lite kontroll)

Foreldrestiler i dag

- **Autoritative foreldre** beskrives å ha klare regler og grenser som håndheves på en demokratisk og respektfull måte. De er tydelige, men ikke straffende. De veileder barna, lytter til dem, og tar hensyn til deres ønsker.
- **Ettergivende foreldre** er mer avslappet med mindre klare grenser. De straffer ikke dårlig oppførsel, unngår konfrontasjoner, aksepterer barns impulser og stiller mindre krav til dem.
- **Autoritære foreldre** har strenge regler, straffer overtredelse, forventer lydighet, diskuterer og forklarer ikke, stiller høye krav, og er lite responsive for barns behov. Autoritær stil innebærer ofte også truende, straffende eller invaderende foreldreatferd, og ses hyppigere i familier med høyt stress og konfliktnivå, og hos foreldre med dårlig psykisk helse.
- **Likegyldige foreldre** stiller ikke krav og forventninger, viser liten interesse for barna, og overser ofte deres behov.

Tabloide foreldrestiler

- Curlingforeldre
- Helikopterforeldre
- Fra lydighetsbarnet til forhandlingsbarnet
(Foreldrene har abdisert)

Positivt foreldreskap

Oppsummering fra forskningsgrunnlaget

- Behovsdekning
  - Ernæring, beskyttelse hygiene, helse, økonomisk trygghet
- Omsorg
  - Adekvat respondering, tilknytning, kjærlighet, medfølelse, varme, hengivenhet
- Ledelse
  - Utviklingstilpassede grenser, forme, modulere, regulere barns atferd
- Opplæring
  - Gjennom aktivitet, lek, stimulering, skole, forventninger, oppdragelse
- Kommunikasjon
  - Verbalisering, aktiv lytting, vise respekt

Foreldreveiledningsprogrammer

Typiske temaer (forskningsgrunnlaget)

- God kommunikasjon, lyttende holdning
- Regler, rutiner, aktiviteter som støtter samhold i familien
- Varme, kjærlighet, aksept, gi barnet tilstrekkelig oppmerksomhet
- Emosjonell støtte hvor man hjelper barnet til å sette ord på, forstå og håndtere følelser
- Positiv disiplinering med naturlige og logiske konsekvenser

Metoder (supplering til forskningsgrunnlaget)

- Samarbeidsprosessen (the collaborative process)
- Relasjonsutvikling
- Prinsipp utvikling
- Rollespill
- Hjemmeoppgaver

Mer om foreldreferdigheter

Barn som forskere

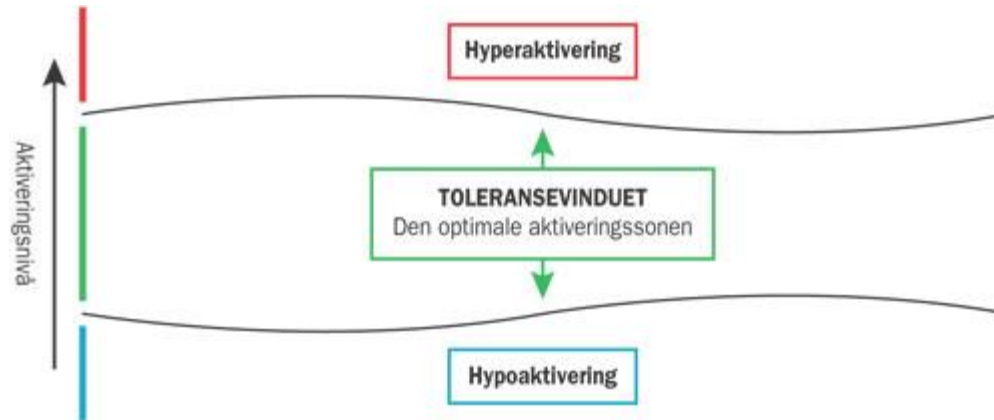
Barn er forskere

- The scientist in the crib (norsk: Den lille, store forskeren) (Gopnick, Metzoff & Kuhl, 2002).

Hvilke erfaringer ønsker vi at barn skal få gjennom sin forskning?

Toleransevinduet

TOLERANSEVINDUET

- Den viktige oppgaven for omsorgsgivere kaller vi *andre*-regulering. Det handler om sensitiv in-toning på barnets følelsesmessige tilstand.
- Man hjelper barnet ned fra hyperaktivering (kroppskontakt, byssing, rolig stemme) og opp fra hypoaktivering (varsom stimulering)
- Det er omsorgspersonens oppgave å holde barnet innenfor toleransevinduet

Tilknytning

- Biologisk fenomen som har vært avgjørende for artens overlevelse
- Etableres mellom 8 mnd. og 20 mnd. alder, når barnet begynner å bli mobilt
- Livsforsikring og vern mot farer
- Barnet vender tilbake til den trygge base

Rollemodeller

- Barnet gjør det foreldrene gjør, ikke nødvendigvis hva de sier
- Vær en god rollemodell
  - Hvis du sniker i køen, vil barnet snike i køen
  - Hvis du roper og skriker til barnet vil barnet rope og skrike til deg (og andre)
  - Hvis du snakker rolig til barnet når det har gjort noe galt vil barnet snakke rolig til andre når de har gjort noe galt.

Tvangssirkelen

- Det tvangspregete samspillsmønsteret der foreldre og barn vikler seg inn i sterkere og sterkere konflikt

Ros og oppmuntring

- Ros barnets handlinger
- Ros forsøk og initiativ
- Hold rosen ren
- Vis at rosen er ekte – kombiner ros, smil og fysisk kontakt
- Ha positive forventninger til barnet
- Grip barnet i å gjøre noe bra

Problemløsning

- Lær barnet å løse et problem selv
- Inviter barnet til å finne løsninger på et problem
- Kvalitetssjekk løsningen (er den praktisk mulig, er den rettferdig, føler begge parter seg vel med løsningen)

Monitorering

- Monitorer barnet ditt:
  - Hvor er barnet
  - Hvem er barnet sammen med?
  - Hva gjør barnet?
  - Når kommer barnet tilbake?

Dette gjelder også barnets bruk av sosiale medier

Avtaler

- Inngå alderstilpassede avtaler med barn (Først vil jeg at du skal sitte rolig ved bordet, og da skal jeg helle saft i glasset ditt. Når vi skal handle nå, vil jeg at du holder i handlekurven og gå rolig ved siden av. Etterpå går vi til kiosken og kjøper Donald)
- Hold din del av avtalen
- Bruk aldri bestikkelser (Her har du en iskrem, men da må du vise at du kan være rolig). Da inviterer du til maktkamp. Barnet har fått iskremen og vil prøve å få mer.

«Coaching» (fortløpende kommentering)

- Begreps-coaching
- Sosial coaching
- Emosjonell-coaching
- Utholdenhets-coaching

«Prinsipper» i foreldrefedigheter

- Prinsipper er ikke regler men retningsgivende råd
- Eksempler på prinsipper:
  - Oppmerksomhetsprinsippet
  - Rollemodellmodellprinsippet
  - Lekprinsipper:
    - La barnet styre leken
    - Følg barnets tempo i leken
    - Unngå konkurranselek (inntil barnet er stort nok til å forstå)
    - Rosprinsipper

Medvirkning

- La barnet medvirke i avgjørelser som angår ham/henne
- Fra 7 år skal barnets syn bli hørt
- Fra 12 år skal barnets syn tas hensyn til

UiT

**NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET**

Familiehjem Fordeler i forhold til institusjoner

Positive relasjoner

Positive relasjoner mellom ungdommen og fosterforeldrene er en forutsetning for vellykkede løsninger på dagliglivets utfordringer

Positive relasjoner er en forutsetning for at ungdommer med traumatiske opplevelser kan åpne seg og snakke om det verste av det verste

Kontinuitet i tilværelsen sammen med positive relasjoner til de voksne utløser ressurser som gir håp om en fremtid i Norge

Familiehjemmet som hjem

Familiehjemmet som hjem gir mulighet for relasjonsbygging med omgivelsene

Familiehjemmet som hjem gir dagliglivet et normalt preg der man har felles ansvar for aktivitetene og deler på ansvar som i en hvilken som helst annen familie

Dette bidrar til en vellykket integrering

Søskenforhold

Familiehjemmodellen gir mulighet for å kunne vokse opp sammen med søsken
Dette forebygger savn, angst for adskillelse, angst for hvordan det går med den andre og styrker familiebandene

Ungdommer (ikke-søsken) som bor i familiehjem utvikler søskenrelasjoner.
Dette styrker samhold, vennskap og lojalitet

Takk for oppmerksomheten

